

Sosiaali- ja terveysministeriölle (kuulemistilaisuus 25.2.2020)

Asia:

Lausunto perhevapaaudistusta valmistelevalle työryhmälle

Sateenkaariperheet ry kiittää mahdollisuudesta tulla kuulluksi ja lausua sateenkaariperheiden kannalta tärkeästä uudistuksesta.

Yleistä

Perhevapaiden pitää turvata lapsen oikeus *kaikkien* vanhempiansa hoivaan.

Lausunnon antaminen perheiden moninaisuuden huomioimisesta on edelleen hiukan hankalaa, koska uudistuksista on tiedossa vasta hyvin yleiset päälinjat. Kokemuksemme mukaan hyvistä tavoitteista huolimatta monimuotoisuus jää usein huomioimatta yksityiskohdissa.

Turhasta sukupuolittamisesta luopuminen kannatettavaa

Sateenkaariperheet ry on hyvillään tehdystä perusratkaisusta poistaa etuuksien nimien turha sukupuolittaminen. Hallituksen linjaus luo lainsäädäntöä, joka on selkeämpää, ennakoitavampaa ja sovellettavampaa. Hallituksen olisi hyvä jatkaa samalla linjalla myös vanhemmuuslainsäädännön osalta. Sukupuolitetussa kielenkäytössä pysyttäytyminen vain tunnesyistä olisi uskallettava lopettaa kaikessa lainsäädännössä.

- Jatkovalmistelussa olisi syytä kiinnittää erityistä huomiota siihen, että sukupuolitettu kieli ei vahingossa lipsahda takaisin pykälä- tai perustelutasoille. Ei riitä, että etuuksien nimet uudistetaan. Lain soveltamisongelmat jatkuvat, ellei koko lain sisältö ole kirjoitettu inklusiivisesti.

Vapaiden jakamisen tulee onnistua *kaikille* tosiasiallisille vanhemmille

Tulkitsemme ministeriön esitystä perhevapaaudistuksen päälinjoista siten, että tarkoituksena olisi mahdollista perhevapaiden jakaminen useamman vanhemman perheissä juridisten vanhempien lisäksi vanhempien puolisoille. Tämä on erittäin tärkeä uudistus, ja iloitsemme, jos tämä tulkintamme pitää paikkansa.

- Jatkovalmistelussa olisi syytä kiinnittää huomiota tosiasiallisten vanhempien määrittelyyn. Jos perhevapaita voisi jakaa vain juridisten vanhempien puolisoille, edelleen osa tosiasiallisista vanhemmista jää vapaiden jakamismahdollisuuksien ulkopuolelle. Esimerkkinä naisparin ja miesparin perustama apilaperhe, jossa naispari toimii lapsen juridisina vanhempina. Tällaisessa perhetilanteessa lapsen molemmat isät jäävät perhevapaiden käyttömahdollisuuden ulkopuolelle, jos mahdollisuus on sidottu juridiseen vanhemmuuteen tai juridisen vanhemman puolisoiteen.
- Sateenkaariperheet ry:n tavoitteena on, että *kaikilla* tosiasiallisilla vanhemmilla olisi mahdollisuus käyttää perhevapaita. Mutta kysymys on vielä tätä laajempi. Miksi ei sovellettaisi mallia, jossa vanhempainvapaita voi käyttää ilman rajoituksia se, joka vastaa lapsen päivittäisestä hoivasta, esimerkiksi lapsen isovanhempi?
- Edelleen jää avoimeksi kysymys etuuksien määräytymisperusteesta (perustuuko oikeus oikeudelliseen vanhemmuuteen, synnyttämiseen, asumiseen, siviilisäätyyn jne). Määräytymisperusteisiin liittyvät ratkaisut ovat olennaisia moninaisuuden huomioimisessa. Täytyy olla tarkkana, että samaa logiikkaa sovelletaan vastaavissa tilanteissa, eikä eri ihmisryhmille myönnetä etuuksia eri perusteilla.

Edelleen auki: Isyysvapaata vastaava vapaa kaikille tosiasiallisille vanhemmille

Silloinkin kun lapsella on useampia tosiasiallisia vanhempia syntymästä lähtien, hänen tulee voida luoda kiintymyssuhde kuhunkin vanhempaansa. Nykyjärjestelmässä ”isyysvapaan” on tarkoitus palvella (myös) tätä tavoitetta kahden vanhemman perheissä. Isyysvapaata on mahdollista käyttää jonkin aikaa yhtä aikaa toisen vanhemman kanssa, yleensä lapsen ollessa vielä hyvin nuori. Tämä mahdollistaa rauhallisen hetken lapseen tutustumiseen jo pian lapsen syntymän jälkeen.

Nykyjärjestelmässä tämä jakso on 18 päivän mittainen.

- Olettaen, että uudessakin järjestelmässä tulee olemaan vastaava mahdollisuus olla yhtä aikaa kotona tutustumassa lapseen, pitää vastaava mahdollisuus olla käytettävissä kaikille tosiasiallisille vanhemmille. Nykyjärjestelmässä tämä vastaisi 18 päivän vapaata kaikille tosiasiallisille vanhemmille. Tämä lisäisi kustannuksia, mutta vain hyvin rajatusti, koska koskisi arviolta joitakin kymmeniä perheitä vuodessa.

Ratkaisuvaihtoehtoja:

- Lapsen kaikille tosiasiallisille vanhemmille tulee myöntää oikeus isyysvapaata vastaavaan lyhyeen perhevapaaseen (18pv) esimerkiksi siten, että lapsen molempien oikeudellisten vanhempien avio- tai avopuolisoilla on itsenäinen oikeus isyysvapaata vastaavaan vapaaseen (18pv).
- Aivan minimissään pitää myöntää oikeus isyysvapaaseen (18pv) miehelle, joka luovuttaa lapsen adoptoitavaksi, mutta jolle vahvistetaan yhteydenpito-oikeus lapseen adoption jälkeen uuden adoptiolain mahdollistamalla tavalla (avoin adoptio). Isyysvapaa tukee yhteydenpito-oikeuden toteutumista.
- Samoin isyysvapaa (18pv) tulee minimissään myöntää lapsen kaikille oikeudellisille huoltajille, vaikka heitä olisi äidin lisäksi useampi kuin yksi. Käytännössä lapsella on apilaperheissä ollut enintään kolme juridista huoltajaa.

Lisätietoja antaa:

Juha Jämsä
toiminnanjohtaja
044 997 1956
juha.jamsa@sateenkaariperheet.fi

Sateenkaariperheet ry on vuonna 1997 perustettu lastensuojelu- ja perhejärjestö. Se toimii Suomen sateenkaariperheiden lasten ja vanhempien sekä perhettä suunnittelevien ja vanhemmuudesta kiinnostuneiden ihmisten kontaktifoorumina, vertaistuen tarjoajana, oikeuksien puolustajana, tiedonvälittäjänä ja edunvalvojana sekä perheiden kanssa työskentelevien ammattilaisten kouluttajana.

Sateenkaariperheet ry haluaa kiinnittää huomiota siihen, että erilaisten perheiden näkökulma tulee lähtökohtaisesti aina huomioida lainsäädäntötyössä, jotta uudistettavat käytännöt huomioivat kaikki lapset ja perheet. Perheiden monimuotoisuutta edustaa yksittäisten perhejärjestöjen lisäksi Monimuotoiset perheet -verkosto, jonka asiantuntemus on lainsäätäjän käytettävissä. www.monimuotoisetperheet.fi

